

## Bevezetés

A jezsuita képzés 1989-ben különösebb előkészületek nélkül indult újra Magyarországon, amikor a jezsuita rendtartomány negyven éves betiltása után megnyílt a noviciátus a felvételiket kérő jelentkezők számára. Az első években különösen nagy számban léptek be fiatalok. A sokak által várt gyors felvirágzás mégis elmaradt. Sokan nem tartottak ki, tanulmányaik közben vagy után váratlanul elhagyták a szerzetesi életet. A megmaradtak azzal szembesültek, hogy az újraindulás ezernyi gondján felül mintha magára a jezsuita életformára vetülne árnyék.

Az újraindulás euforikus éveitől nyugtalanító kérdések kezdtek felmerülni. Vajon a személyes alkalmatlanság vezetett a kilépésekhez? Esetleg a kilépettek hűtlensége? Vagy inkább saját magunkat hibáztathatjuk? Lehet, hogy a fiatal rendtagok a Társaságtól nem kapták meg a szükséges támogatást? Talán társaiknak kellett volna jobban figyelniük rájuk? Vagy inkább örüljünk, hogy csak azok maradnak a Társaságban, akik igazán akarnak jezsuiták lenni? Vagy józanítsuk ki magunkat azzal, hogy korunk nem kedvez a szerzetesi életnek, sőt egyáltalán az elkötelezett életformának, mint a házasságnak sem?

A kérdésekre nem születhettek kielégítő válaszok, de az fokozatosan világossá vált, hogy már nem pusztán a magyarországi újraindulás nehézségei, hanem inkább a szerzetesi élet világszerte általánossá váló kihívásai érintenek bennünket. Ha azt keressük, hogy miként segíthetjük jobban a ma belépő fiatalokat, akkor tekintetünknek a közvetlen kérdéseinknél szélesebb látóhatárt kell átfognia.

A Jézus Társasága az elmúlt évtizedek során más rendekhez hasonlóan törekedett a szerzetesi képzést összhangba hozni a mai kor igényeivel. A megszületett dokumentumok sokféle törekvés tapasztalatait foglalják kiegyensúlyozott szintézisbe.<sup>1</sup> Az eredmények mellett ugyanakkor nyugtalanító, hogy a rendi képzést évtizedek óta övezik megválaszolatlan kérdések.<sup>2</sup> Egy közelmúltbeli beszédében P. Adolfo Nicolás általános rendfőnök így foglalta össze kétségeit:

„Meggyőződése, hogy Szent Ignác a képzésben transzformációt látott, nem információt. Átalakulást akart. [...]

A képzéssel kapcsolatban az első gondom a következő: Szent Ignác biztosra vette, hogy valami történik a noviciátusban, juniorátusban, a filozófiatanulás idején, a magisztériumi években. Az én gondom az, hogy valóban történik-e valami? [...]

A második gondom az, hogy az átalakulást nem lehet tanítani. Beszélhetünk ugyan róla, de ez nem segít. Kísérnünk kell azokat, akik átalakulnak. Értünk-e az emberek kíséréséhez? [...] Meg vagyok győződve arról, hogy minden jezsuitának jó lelki atyának kell lennie.”<sup>3</sup>

Végső soron mennyire hatásos a jezsuita képzés? A jezsuita növendékek éveken keresztül gyakorolják magukat a szerzetesi

<sup>1</sup> Lásd: *The Formation of Jesuits: From the Letters of Fr. Peter-Hans Kolvenbach*, General Curia of the Society of Jesus, Rome, 2003.

<sup>2</sup> Lásd például: WILLIAM BARRY SJ: *Jesuit Formation Today: An Invitation to Dialogue and Involvement*, *Studies in the Spirituality of Jesuits* 20 (1988/5).

<sup>3</sup> P. Adolfo Nicolás beszéde a magyar jezsuiták jubileumi találkozáján, Budapest, 2009. szeptember 7-én.

képzés szokásos tevékenységeiben: imádkoznak, visszatekintenek napjaikra, tanulnak, közösségi programokon és szentmisén vesznek részt, kipróbálják magukat különböző lelkipásztori és egyéb szolgálatokban, több napos lelkigyakorlatokat végeznek, és így tovább. Vajon mindezek eredményeként milyen mértékben válnak alkalmassá arra, hogy boldog és mások szolgálatában termékeny jezsuita életet éljenek? A sokféle feladat, amely képzésük során leköti a figyelmüket, mennyire segíti őket céljuk elérésében?

A kérdés érdekes és releváns, de ijesztő is lehet, hiszen spirituális, kulturális, pszichológiai, pedagógiai, gyakorlati és hasonló szempontok áttekinthetetlen sokaságát érinti, végső soron pedig az emberi személy kifürkészhetetlen titkához vezet el. Ki vállalkozhatna arra, hogy pontosan végigkövesse, milyen hatások, Isten milyen hívásai, az emberi növekedés vagy éretlenség milyen megnyilvánulásai, rendtársakkal folytatott beszélgetések, véletlenszerű találkozások, elhatározások, mélyről fakadó és csak lassan megfogalmazódó vágyak vezetnek oda, hogy valakiből végül hivatásában érett, elkötelezett jezsuita lesz-e vagy sem? A kérdés, hogy a jezsuita képzés során milyen tényleges átalakulás történik, és hogyan lehetne a jezsuitává válást jobban segíteni, egyszerű és világos. Kevésbé világos ugyanakkor, hogy megválaszolható-e.

Ignáci hagyományunk arra bátorít, hogy a kérdésben rejlő kihívást óvatos bizakodással fogadjuk. Néhány évtizeddel ezelőtt ugyanis jezsuiták kis csoportjai hasonló kérdéssel fordultak, ha nem is a képzés egésze, de a jezsuita élet egy hasonlóképpen összetett folyamata, a lelkigyakorlatok kifinomult spirituális, pszichológiai, kulturális érzékenységet igénylő világa felé. Vajon milyen folyamaton megy keresztül valaki egy harminc, nyolc vagy három napos lelkigyakorlaton, és hogyan lehet ezt leginkább segíteni? A kérdés a 20. század második felében igen termékenynek bizonyult, lelkigyakorlat-adói gyakorlatunkat gyökeresen átalakította, és nemcsak Istent kereső kortársaink konkrétabb segítése, hanem Szent Ignác jobb megismerése felé is megnyitotta az utat.



Aki azt a kérdést teszi fel, hogy miként segíthető hatásosabban a lelkigyakorlatos folyamat, az Szent Ignác *Lelkigyakorlatos könyvében*<sup>4</sup> izgalmas, releváns és új horizontokat nyitó olvasmányra talál. Az 1950-es évektől az akkori hosszú lelkigyakorlatos prédikációkhoz – sok információhoz – szokott jezsuiták számára a négyszáz éves kis könyv egyes megállapításai elemi felismeréseket hoztak. Rádöbbsentek például, hogy mennyire igaz a gyakorlatban is, amit a *Lelkigyakorlatos könyv* mindjárt a kezdetén elmagyaráz, hogy tudniillik gyümölcsözőbb – hatásosabban: transzformál, alakít –, ha hosszú fejtegetések végighallgatása helyett mindenki maga elmélkedik egy-egy evangéliumi történeten, „mert nem a sok tudással lakik jól és elégül ki a lélek, hanem ha a dolgokat bensőleg érzékeli és ízleli” [Lgy. 2]. A lelkigyakorlat-adónak nem annyira beszédeivel kell előtérbe kerülnie, mint inkább tapintatosan, figyelmesen kell kísérnie egy olyan folyamatot, amely Isten és a lelkigyakorlatozó között megy végbe! Az „új” módszer, amely valójában visszatérést jelentett Szent Ignác és az első jezsuiták lelkigyakorlat-adói gyakorlatához, az 1960-as évektől terjedt el, és hatásosan segített mélyebb személyes istenkapcsolatra vágyó jezsuitákat és másokat egyaránt. A lelkigyakorlatos megújulás jelentősége a rend életében messze meghaladta a kifejezett lelkigyakorlatos tevékenységet, az új szemléletmód hamarosan kezdte áthatni a legkülönbözőbb apostoli területeket csakúgy, mint a jezsuita élet mindennapjait.

Aki ellenben azt a kérdést teszi fel, hogy miként segíthető hatásosabban a jezsuita képzés folyamata, nemcsak azzal szembesülhet, hogy milyen nehéz gyakorlatias, előremutató választ adnia, hanem azzal is, hogy kérdésével nehezebb Szent Ignáchoz fordulnia. A jezsuita képzést részletesen bemutató írás, a *Rendalkotmány*<sup>5</sup> mintha

<sup>4</sup> LOYOLAI SZENT IGNÁC: *Lelkigyakorlatos könyv*, Szent István Társulat, Budapest, 1986.

<sup>5</sup> *Jézus Társaságának Rendalkotmánya a 34. Általános Rendgyűlés jegyzeteivel és az ugyanezen Rendgyűlés által jóváhagyott Kiegészítő Szabályok*, JTMR, Budapest, 1997.

nem nyújtana a *Lelkigyakorlatos könyvhöz* hasonló segítséget. Bár jelentőségét – néha talán kissé kötelességszerűen – gyakran hangsúlyozzuk, a jezsuiták mindennapjaiban viszonylag csekély szerepet játszik. Igaz, hogy a *Rendalkotmány* nagy témáiról a képzés során ma is szó esik, és a szöveg iránti elméleti érdeklődés sem hiányzik, hiszen az elmúlt évtizedekben több doktori disszertáció is feldolgozta kialakulásának, céljának, értelmezésének kérdéseit.<sup>6</sup> Igaz az is, hogy sok jezsuita tartja lelkiismereti kötelességének a *Rendalkotmány* jobb megismerését, amit többek között rendfőnöki buzdítás is sürget.<sup>7</sup> A jezsuiták többsége mégis – beleértve a jezsuita képzés felelőseit is – jellemzően nem közvetlenül a *Rendalkotmányhoz*, hanem például a jezsuita életet érintő közelmúltbeli rendelkezéseket összegyűjtő *Kiegészítő Szabályokhoz*<sup>8</sup> és más kortárs írásokhoz fordul a jezsuita életre vonatkozó kérdéseivel, vagy ha Szent Ignácnál keres segítséget, akkor a jól ismert *Lelkigyakorlatos könyv* után nyúl.<sup>9</sup>

<sup>6</sup> A legutóbbi munkák közül kiemelkedik, és a korábbiakról is pontos összefoglalót ad J. CARLOS COUPEAU SJ nyomtatásban is megjelent doktori dolgozata: *From Inspiration to Invention: Rhetoric in the Constitutions of the Society of Jesus*, The Institute of Jesuit Sources, Saint Louis, 2010.

<sup>7</sup> „Without this book of challenges and reminders, our desire to go forward remains without perspectives and without energy.” Introductory Discourses of Father General, No. 3: On Our Law and Our Life (7 January 1995), in: *Documents of the Thirty-Fourth General Congregation of the Society of Jesus*, The Institute of Jesuit Sources, Saint Louis, 278.

<sup>8</sup> A *Kiegészítő Szabályok* az elmúlt évtizedek általános rendgyűléseinek rendelkezéseit összesíti. A 34. Általános Rendgyűlés határozata értelmében ezeket a *Rendalkotmány* szövegével egy kötetben kell kiadni.

<sup>9</sup> Lásd J. CARLOS COUPEAU SJ összefoglalóját az elmúlt évtized szélesebb körű érdeklődésre számot tartó ignáci lelkiismereti irodalmáról: Ignatian Spirituality Publications since 1999, *Review of Ignatian Spirituality* XL (2009/3) (No. 122). A lista a szemlézett időszakban a lelkigyakorlatokról sok tucat írást, a *Rendalkotmánnyal* kapcsolatban pedig csak egyetlenegy, egy franciából készült fordítást említ: ANDRÉ DE JAER SJ: *Together for Mission: A Spiritual Reading of the Constitutions of the Society of Jesus*, The Institute of Jesuit Sources, Saint Louis, 2001.

Ha a *Lelkigyakorlatos könyv* frissességéhez és elevenségéhez szokott mai olvasó mégis fellapozza a *Rendalkotmányt*, úgy érezheti, hogy régies szemléletű, kora gondolkodásmódját tükröző, autoriter szemléletű szöveget tart kezében. A két szöveg közötti különbség szembeötlő, de a helyzet lassan megszokottá válik, és nem is nagyon tesszük fel a kérdést, hogy a két alapvető ignáci írás miért tesz ránk ilyen különböző hatást. Jezsuita életünk mindennapjaiban Szent Ignác örökségével valahogy úgy állunk, mint egy félig restaurált nagyszerű festménnyel, ahol a figyelmet lekötik a már megtisztított részletek derűs színei és finom vonásai, miközben lassan feledésbe merül a kérdés, hogy mi mindent takarhat még az évszázados korom és szennyeződés.<sup>10</sup> Érthető, hogy a *Rendalkotmánnyal* az elmúlt évtizedekben nem jött létre olyan katartikus találkozás, amely a jezsuiták képzését hasonlóan karakteresen alakította volna ignáciává, mint ahogy a lelkigyakorlat-adói tevékenységet formálta át a 20. század második felében a *Lelkigyakorlatos könyv* mélyebb megértése.

Vajon nem vehetjük-e kezünkbe a *Rendalkotmányt* abban a reményben, hogy a képzés terén a *Lelkigyakorlatos könyv*höz hasonló intenzitással közvetítheti számunkra Szent Ignác karizmáját, hasonló belső evidenciával alakítva gondolkodásunkat? Írásunkat az a bizalom vezeti, hogy ha az elmúlt évtizedekben Szent Ignác másik írása, a *Lelkigyakorlatos könyv*, minden vára-kozáson felül „válaszolt” a lelkigyakorlatokkal kapcsolatban feltett kérdéseinkre, akkor okkal várhatunk a *Rendalkotmánytól* is több gyakorlati segítséget mai problémáink megoldásában. Célünk, hogy a *Rendalkotmány* ilyen, gyakorlatias olvasásának feltételeit megvizsgáljuk és lehetőségét megalapozzuk.

Írásunk első fele a *Rendalkotmány* részletesebb olvasását készíti elő. Kiindulópontunk az a kérdés, hogy a lelkigyakorlatos megújulás sikerét a 20. század második felében milyen feltételek tették lehetővé és biztosítják ma is. Miért játszódhatott le a lelki-

<sup>10</sup> Az elmúlt évtizedek ignáci megújulásának felemás jellegéről részletesebben lásd: LUKÁCS JÁNOS SJ: The Incarnational Dynamic of the Constitutions, *Studies in the Spirituality of Jesuits* 36 (2004/4).



gyakorlatos megújulás, és miért nem ment végbe hasonló folyamat a *Rendalkotmánnyal* kapcsolatban? Célunk, hogy a lelkigyakorlatos megújulási folyamatban olyan tanulságokat keressünk, amelyek vezérfonalul szolgálhatnak a *Rendalkotmány* jobb megértéséhez is. Három előtanulmányban három alapvető tényezőt veszünk sorra, amelyek a *Lelkigyakorlatos könyv* mai elfogadottságához döntően hozzájárultak, a *Rendalkotmány* esetében azonban részben vagy teljesen hiányozni látszanak. A következőket vizsgáljuk meg részletesebben: 1. az előrehaladás dinamikája, 2. összhang mai emberképünkkel, és 3. egyes kulcsfontosságú ignáci kifejezések meghonosodása mai szóhasználatunkban.

1. A *Lelkigyakorlatos könyv* interpretációjában a 20. század közepétől irányult a figyelem a lelkigyakorlatok során kibontakozó intenzív lélektani és spirituális folyamatra, amely modern kifejezéssel lelkigyakorlatos „dinamika” néven vált ismertté.<sup>11</sup> A lelkigyakorlatos megújulás első éveiben a kutatások meghatározó kérdése volt, hogy a lelkigyakorlatos dinamika – a lelkigyakorlatozó Isten felé lendülő előrehaladása – az ignáci utasítások nyomán hogyan alakul ki és miképpen mélyül tovább. A *Rendalkotmány* mai értelmezései nem ismernek a lelkigyakorlatos dinamikának megfelelő fogalmat. Bár több kommentár utal a *Rendalkotmány* által segíteni kívánt pszichológiai és lelki növekedésre,<sup>12</sup> amelyet néha inkarnációs, „megtestesülési” dinamikának neveznek,<sup>13</sup> ezt korántsem

<sup>11</sup> „Despite all differences, and the enduring uniqueness of each exercitant, there still exists a *fundamental dynamic* which is the same for all.” ALEX LEFRANK – MAURICE GIULIANI: *Freedom for Service: Dynamics of the Ignatian Exercises as Currently Understood and Practiced*, World Federation of Christian Life Communities, Rome, 1989, 12.

<sup>12</sup> JOHN O'MALLEY: *Az első jezsuiták*, Szent István Társulat, Budapest, 2006, 372.

<sup>13</sup> ANDRÉ DE JAER SJ: *Together for Mission: A Spiritual Reading of the Constitutions of the Society of Jesus*, The Institute of Jesuit Sources, Saint Louis, 2001, 75. DOMINIQUE BERTRAND SJ: *Un corps pour l'Esprit: Essai sur l'expérience communautaire selon les Constitutions de la Compagnie de Jésus*, Desclée de Brouwer, Paris, 1974, 11–41.

bontják ki a lelkigyakorlatos dinamika fogalmához hasonló pontossággal és intuitív erővel. A jezsuita képzésről folytatott – általában egyes részkérdésekre irányuló – tapasztalat-cserékből szintén hiányzik az előrehaladás dinamikájára irányuló kifejezett figyelem. Első előtanulmányunkban ezért a *Rendalkotmány* szövegét vizsgáljuk meg abból a szempontból, hogy találunk-e utalást a lelkigyakorlatos dinamikának a jezsuita képzés egészére alkalmazható valamilyen megfelelőjére. Vajon átültethető-e valamiképpen a lelkigyakorlatos megújulást sikeresen katalizáló fogalom a jezsuita képzésre és a *Rendalkotmány*ra?

2. A *Lelkigyakorlatos könyv* mai szemmel nézve is meglepő érzékenységgel veszi figyelembe az emberi adottságokat, mindig azt keresve, hogy mi szolgál az ember javára. A lelkigyakorlatos út általában tényleges, hatásos segítséget jelent a legkülönbözőbb lelkigyakorlatozók számára, akik Isten felé fordulva válnak képessé előrehaladásuk akadályait felismerni és lépéseket tenni életük rendezése, a nagyobb szabadság, a Krisztus melletti mélyebb elköteleződés felé. Lelkigyakorlat-adóként alig ütközünk abba az akadályba, hogy az ignáci emberkép és modern, pszichológiai háttérű szemléletmódunk feszültségbe kerülne; inkább azt tapasztaljuk, hogy jól kiegészítik egymást. Ezzel szemben, aki a *Rendalkotmány* utasításait kezdené mai világunkban alkalmazni, hamar ütközne alapvető gondolkodásmódbeli különbségekbe. Például a szigorú engedelmisséget hangsúlyozó számos részlet a modern ember számára nehezen elfogadható isten- és emberképet idézhet fel. Megérthetjük-e az emberre vonatkozó mai meggyőződéseink alapján, hogy az engedelmisség nem infantilissá tesz, hanem az ember javát szolgálva segíthet bensőleg szabad, érzelmi- és lelkileg érett, az apostoli élet sokféle kihívására felkészült jezsuitává válni? Második előtanulmányunk célja, hogy lépéseket tegyen a *Rendalkotmány* szövegében tük-



rőződnie látszó emberkép és mai szemléletmódunk közötti szakadék áthidalására.

3. A lelkigyakorlatos megújulás szerves részeként számos Szent Ignác által használt kifejezés kapott új, a modern ember számára is releváns tartalmat. A *Lelkigyakorlatos könyv* alapvető szavai – mint például *vigasz*, *vigasztalanság*, *szellemek megkülönböztetése*, *első hét* és hasonlók – az elmúlt évtizedek kutatásai, intenzív tapasztalatcseréje, lelkiismereti írásai révén alkalmassá váltak jól meghatározott lelki tapasztalatok kifejezésére, és hatásosan irányítják figyelmünket újabb és újabb konkrét tapasztalatokra. Lelkigyakorlatos tapasztalatainkról így Ignác saját kifejezéseit használva kommunikálhatunk, ami jelentősen megkönnyíti, hogy az ignáci szöveg újra meg újra közel kerüljön mai életünkhöz. A *Rendalkotmány* számos alapvető kifejezése ezzel szemben régiesen cseng, idejétmúlt benyomást kelt. A mai olvasók közül például kevesen vágnának arra, hogy az erényekben való haladást [vö. RA 243] fő célként tűzzék szemük elé. A *Rendalkotmány* mai, gyakorlatiasabb megértését számos ignáci kifejezés mintha inkább akadályozná, mint segítené. Harmadik előtanulmányunk ezért azt vizsgálja néhány konkrét példán, hogy a *Rendalkotmány* egy-egy kulcsfogalma hogyan nyerhet friss, ma is releváns jelentést, ahhoz hasonlóan, ahogy a *Lelkigyakorlatos könyv* számos kifejezése esetében ez már megtörtént.

Három előtanulmányunk megállapításait felhasználjuk egy negyedikben, ahol összefoglaljuk a *Rendalkotmány* értelmezését az elmúlt évtizedekben irányító hermeneutikai alapelveket. Ezeket megerősítjük, szükség esetén pedig megfigyeléseink alapján módosítjuk vagy kiegészítjük. Célunk, hogy a lelkigyakorlatos megújulásból leszűrt tanulságokat a *Rendalkotmány* értelmezése során az elmúlt évtizedekben már kikristályosodott hermeneutikai alapelvekkel összhangban vegyük figyelembe.

Írásunk második részében a *Rendalkotmányt* elemezzük abból a szempontból, hogy a képzés egyes szakaszaiban milyen

átalakulási folyamatot mutat be, és hogyan segíti ezt a folyamatot. Törekedni fogunk arra, hogy az ignáci szöveg és szemléletmód minél konkrétabban találkozzon mai kérdéseinkkel. Hogyan segítik például Ignác útmutatásai a jezsuita élet spirituális és pszichodinamikai lendületének kialakulását és fenntartását a noviciátusi próbaidőben, majd a képzés különböző szakaszaiban? Hogyan szolgálják az egymásra épülő képzési szakaszok a személyiség növekedését és integrációját? Hogyan csökkenthetők a jezsuita hivatással ellentétes pszichológiai „inkonzisztenciák”<sup>14</sup> a személyiség Krisztus-központú kibontakozása során?

Végül a *Rendalkotmány* mai megértését mint inkulturációs folyamatot vizsgáljuk, keresve a lehetőségeit annak, hogy a fél évszázada elindult ignáci lelkeségi megújulás, mely a *Rendalkotmány* jelentette kihívás előtt megtorpanni látszik, hogyan folytatódhat és milyen gyümölcsöket ígér az előttünk álló években.

Amint e rövid áttekintésből nyilvánvaló lett, figyelmünket elsősorban a *Rendalkotmány*nak a jezsuita képzéssel és az egyes jezsuiták életével foglalkozó részei kötik majd le. Nem térünk ki a felvétel és az elbocsátás módját ismertető I. és II. részre. Csak egyszer-egyszer utalunk a későbbi – manapság inkább előtérben levő – részekre is, amelyek olyan kérdésekkel foglalkoznak, mint az apostoli feladatok megválasztása, a rendtagok egysége, a rendfőnök tulajdonságai vagy a Társaság jó állapotban való megőrzése (VII–X). Az egyszerűség kedvéért mindvégig *Rendalkotmány*ról beszélünk majd, a kifejezés alatt azonban elsősorban a képzés szakaszait bemutató III–VI. részeket értjük. Tágabb értelemben ugyanakkor a *Rendalkotmány*hoz tartozónak tekintjük a Társaságba jelentkezők számára íródott, nyomtatásban mindig a *Rendalkotmány* szövegével együtt megjelenő *Általános vizsgálatot* is.

Megközelítésünk ismertnek tekinti az elmúlt évtizedek ignáci lelkeségi megújulásának legfontosabb gyümölcseit. Az olvasót

<sup>14</sup> LUIGI M. RULLA: *Anthropology of the Christian Vocation*, Vol. I, Gregorian University Press, Rome, 1986, 479.

nagymértékben fogja segíteni, ha jártas a *Lelkigyakorlatos könyvben*, és adott vagy végzett már hosszabb, személyesen kísért lelki gyakorlatot, ugyanis a *Rendalkotmány* lelkigyakorlatos tapasztalat hiányában könnyen érthetetlen maradhat.<sup>15</sup> Személyes tapasztalat híján egy-egy olyan kifejezés, mint a lelkigyakorlatos dinamika, pusztán elvont fogalom maradhat, alkalmatlannak bizonyulva arra, hogy a *Rendalkotmány* mélyebb megértése felé vezessen. A lelki gyakorlatok ismerete továbbá döntő mértékben biztosítja a Krisztus-központú teológiai horizontot, amely a *Rendalkotmány* értelmezése során megóvhat az emberi törekvések túlzott hangsúlyozásától, és lehetővé teszi, hogy kidomborodjon Isten kezdeményező szerepe.

A fentiek ellenére várható, hogy az ignáci hagyományt nem ismerő olvasó is könnyen találhat kapcsolódási pontokat a következőkben. Amire ugyanis „ignáci” gondolatként utalunk, az gyakran a keresztény lelkiségi hagyomány általános felismeréseinek felel meg.<sup>16</sup> A *Rendalkotmány* megírásakor Szent Ignác gondosan tanulmányozta a nagy rendalapítók reguláit, helyenként pedig gyakorlatilag szó szerint vett át egy-egy megfogalmazást.<sup>17</sup> Így bizonyos fókig talán a *Rendalkotmányra* is érvényes az az egyszerűség, amely az ignáci lelki gyakorlatot elvégzőket gyakran megérinti. Szent Ignác írásaiban nincs semmi rendkívüli újdonság; egyszerűen mintha mindenkinek személyre szabott segítséget adna az evangéliumokban megmutatkozó Jézussal való találkozáshoz, az ő megismeréséhez, megszeretéséhez és elkötelezett követéséhez.

<sup>15</sup> „The *Constitutions* are unintelligible apart from the experience of making the Exercises.” JOSEPH VEALE SJ: *How the Constitutions Work, The Way – Supplement* 61 (1988) 6.

<sup>16</sup> JAVIER MELLONI RIBAS SJ: *Los Ejercicios en la tradición de occidente*, EIDES, Barcelona, 1998.

<sup>17</sup> Lásd például: ALOYSIO HSÜ SJ: *Dominican Presence in the Constitutions of the Society of Jesus: A Study of Dominican Influence on the Textual Make-up of the Jesuit Constitutions in Regard to Formation of Novices and the „Rules for the Novice Master”, Based on an Unpublished Manuscript of Juan A. Polanco (1517–1576)*, Pontificia Università Gregoriana, Roma, 1971.



Az írás megszületését inspirálták a magyarországi szerzetes-elöljárókkal P. Nemes Ödön SJ kezdeményezésére létrejött beszélgetések, s az az örömteli tény, hogy néhány év szünet után 2009 őszén ismét meg kellett nyitni a magyar rendtartomány noviciátusát. Azóta számos rendtársam erősített meg abban, hogy a mindennapok sürgető ügyeinek intézése és mindenféle elvárás közepette is érdemes időt szakítani jezsuita életünk alapvető kérdéseinek átgondolására. A lassan készülő szöveg egyes részleteihez többen is hozzászóltak, új és új lendületet adva formálódásának. Bartók Tibor SJ háromszor is végigolvasta a kéziratot, számos alapvető kérdést fogalmazott meg, lényeges javaslatokat adott, pontosító és kiegészítő megjegyzéseket tett. Rendtartományunk Ignáci Lelkiségi Központjának másik két tagja, Laczkó Zsuzsa SJC és Vízi Elemér SJ is hasznos visszajelzésekkel szolgált. Rajtuk kívül Barlay Mónika Laura, Deák Hedvig Viktória OP, Forrai Tamás SJ, Nemeshegyi Péter SJ, Patsch Ferenc SJ és Rochlitz Zsuzsa észrevételeit építettem be számos ponton. Az elkészült írás Pólik Andrea figyelmes olvasása, kérdései és értő javaslatai nyomán válhatott gördülékenyebbé.

A sokféle szempontból érkezett hozzászólások csökkentették, de nem szüntethették meg az írás egyenetlenségeit, például abban a tekintetben, hogy az ignáci szöveget milyen mélységben sikerül mai gondolkodásmódunkkal ütköztetni, és egy-egy felismerést mennyire sikerül konzekvensen megfogalmazni. A hiányosságokat részben magyarázza, hogy gondolatmenetünk nem halad az elmúlt évtizedekben megszokott ignáci fogalmak mentén, hanem kevésbé ismert összefüggéseket igyekszik feltérképezni, keresve a már jól ismert gondolatoktól továbbvezető utakat.<sup>18</sup> A teológiai, lélektani, filozófiai vagy egyháztörténeti kérdésekben járatos olvasó észre fogja venni, hogy írásunk sokféle szempontból kívánna

<sup>18</sup> „To take Ignatian studies further, it is obviously not enough to do more of the same activities [...] innumerable studies of the same numbers in the *Exercises* do not necessarily lead to a better understanding of Ignatian spirituality.” PATRICK GOUJON: *Pilgrims of Research, Review of Ignatian Spirituality* XL (2009/3) (No. 122) 53.

erősebb szaktudományos megalapozást is. Mégis alkalmas lehet már jelen formájában, megfigyelések egymáshoz kapcsolt láncolataként is arra, hogy a *Rendalkotmány* mai értelmezéséhez és a jezsuita képzéssel kapcsolatos útkereséshez hozzájáruljon.